

Faksimil

Donald Broady, "Utbildningssociologi", pp. 48–50 i *Svar på förfrågan från Utbildningsdepartementet (4 mars 2008) angående strategiska forskningsområden*, Vetenskapsrådet, Stockholm 8 april 2008.

Bidragen till denna skrivelse är osignerade men det här återgivna avsnittet om utbildningssociologi författades av Donald Broady.

Svar på förfrågan från Utbildnings-
departementet (4 mars 2008) angående
strategiska forskningsområden

8 april 2008

Vetenskapsrådet

långsiktig utdelning i form av en kompetensuppbyggnad som kan vara grunden för en internationellt ledande position för svensk forskning inom detta fält.

Det tids- och kostnadskrävande arbetet med att samla in data och bygga upp databaser leder ofta till att utrymmet för analys och publicering blir begränsat. En ökning av volymen av medel för sådant arbete skulle därför ge god utdelning.

En annan mycket stor potential finns i ett mer fullständigt utnyttjande av registerdata, vilka i vissa fall kan kombineras till longitudinellt organiserade databaser. Det är endast ett begränsat antal länder i vilket detta är möjligt, och det är därför angeläget att Sverige tar tillvara den komparativa fördel som denna resurs ger för att etablera Sverige som världsledande inom detta forskningsområde.

Den verkligt stora styrkan kan man dock nå genom att kombinera registerdata med annan information som samlas in av forskare. Även om register innehåller värdefull basinformation finns där sällan uppgifter om betydelsefulla utfall som kunskaper, färdigheter, förmågor och attityder. Sådana variabler kräver speciell instrumentering och datainsamlingar i särskild ordning. Genom att göra strategiska urval och genom att kombinera olika informationstyper är det möjligt att bedriva forskning på ett kostnads- effektivt och designmässigt optimalt sätt. En kraftig satsning på denna typ av forskning skulle ge mycket god utdelning på både kort och lång sikt.

Den resurs som i första hand behövs för detta är medel för att stödja uppbyggnad av kompetens hos yngre forskare att hantera databaser och analysverktyg för att kunna genomföra och publicera vetenskapliga arbeten som drar nytta av dessa dataresurser. En ordentlig satsning på medel för nyrekrytering av forskare (doktorander och postdoktorala forskare) skulle ge god utdelning.

Effekter av ökat stöd till området

Ett ökat stöd leder till möjligheter att få bättre underlag för formandet av utbildningspolitiska reformstrategier genom ökad kunskap om:

- såväl kortsiktiga som långsiktiga konsekvenser av genomförda utbildningsreformer över tid och i jämförelser med motsvarande reformer i andra länder;
- utbildningars effekter för enskilda personers kunskaps- och kompetensutveckling, livsmönster och hälsa;
- utbildningars betydelse som ekonomisk investering för såväl samhälle som individ.

Sverige har genom tillgången till databaser unika möjligheter att följa stora individgrupper genom utbildning och arbetsliv. De investeringar som gjorts i internationella kunskapsmätningar kan utnyttjas på ett mer optimalt sätt än hitintill genom en ökad satsning på området. Det pågår dessutom ett generationsskifte av forskare inom området som förstärker argumenten för en ekonomiskt stark satsning.

Utbildningssociologi

Utbildningssociologi är ett väletablerat och expansivt område världen över där det finns flera framstående svenska forskare. Inom vissa områden har svensk forskning redan idag högsta internationella klass med möjlighet att

för social forskning). Denna forskning hävdar sig väl på den internationella arenan.

En annan svensk specialitet är de longitudinella studier av utbildningens betydelse i samspel med andra faktorer som redovisats ovan. Bland nyare utbildningssociologiska forskningsinriktningar med god internationell förankring kan nämnas den som utvecklats med relationer till främst fransk utbildnings- och kultursociologi. Den utmärks av fokus på andra sociala och kulturella skillnader än enbart vertikala sociala hierarkier samt ett särskilt intresse för utbildning av framtidens eliter, ett problemfält som varit tämligen försummat inte bara i svensk forskning.

Argument för ökat stöd till området

En oroande utveckling, som uppmärksammats i flera EU-länder, är att så mycket av FoU-verksamheten inom utbildningssektorn på senare år styrts i riktning mot partikulära och föga generaliserbara undersökningar, attityder hos en begränsad grupp lärare eller elever eller ett eller annat pedagogiskt förlopp i ett par skolklasser eller vid någon högskoleinstitution, medan lite intresse ägnas åt vad som faktiskt händer i samband med den pågående dramatiska omvandlingen av utbildningssystemet och sambanden med samhällsomvandlingen i övrigt. Inte minst de ökande transnationella flödena av utbildningsmodeller och annat innebär att alltför partikulära undersökningar blir allt mindre fruktbara. För att motverka denna blindhet för förändringar av systemkaraktär krävs mer forskning om strukturella förskjutningar inom utbildningsväsendet och sambanden med pågående sociala, kulturella, politiska och ekonomiska förändringar på regional, nationell och internationell nivå.

Effekter av ökat stöd till området

- bättre kunskap om rekryteringsmönster till utbildning och arbetsmarknad;
- kunskap om strukturella förändringar av utbildning och samhällsförändringar.

Forskning om prov och bedömning

Det finns en internationellt stark kompetens i Sverige inom forskning kring lärande och IKT som skulle kunna sammanföras med forskning kring prov och bedömningar. Nyttjande av de möjligheter som data- och informationstekniken ger skulle kunna innebära nya former för prov och bedömningar av olika kompetenser.

Forskning inriktad mot studier av effekter av utbildning har sedan 1990-talet utvecklats genom den forskningsutveckling som skett vad gäller prov och mätmetoder. De argument som givits för en satsning på forskning kring effekter av utbildning ovan gäller också för utvecklandet av forskning kring prov och bedömning generellt. Med tillgång till data från prov givna vid olika tillfällen under skoltiden blir det möjligt att systematiskt undersöka betydelsen av en lång rad olika faktorer på elev-, lärar-, skol- och kommunnivå för utvecklingen av elevers kunskaper och färdigheter.

Utvärderingar av såväl utbildningssystem som studerande har blivit ett allt mer framträdande politiskt styrinstrument. Valideringar av utbildningar kräver instrument som kan mäta även komplexa kompetenser. En sådan